

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

5 lipca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Władysław Pawlak

SSN Agnieszka Piotrowska (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 5 lipca 2024 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej "T." Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w G.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 15 czerwca 2020 r., VII AGa 569/19,
w sprawie z powództwa G. K.
przeciwko T. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w G.
o zapłatę,

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od pozwanej na rzecz
powoda koszty postępowania kasacyjnego w kwocie 2700 (dwa
tysiące siedemset) zł z odsetkami w wysokości odsetek
ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego
za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia orzeczenia
zobowiązanemu do dnia zapłaty.**

Władysław Pawlak

Dariusz Dończyk

Agnieszka Piotrowska

[SOP]

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 10 kwietnia 2019 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zasądził od pozwanego T. sp. z o.o. w G. (dalej Spółka) na rzecz powoda G.K. kwotę 72 236,78 zł z odsetkami w wysokości 5% za okres od 9 grudnia 2016 r. do dnia zapłaty, umorzył postępowanie w zakresie cofniętego powództwa, oddalił powództwo w pozostałej części i orzekł o kosztach postępowania.

Sąd ustalił, że w maju 2016 r. powód kupił w Hiszpanii truskawki, za które zapłacił łącznie 14 994 euro na podstawie faktur wystawionych przez sprzedających. Na podstawie zlecenia spedycyjnego z 6 maja 2016 r. powód zlecił M.J., prowadzącej działalność gospodarczą w zakresie spedycji i transportu pod firmą J., spedycję lub transport zakupionych owoców z miejscowości H. w Hiszpanii (załadunek w dniu 10 maja 2016 r.) do miejscowości B. w Polsce (rozładunek towaru w dniu 15 maja 2016 r.). Transport miał być zrealizowany samochodem chłodnią w temperaturze wskazanej w liście przewozowym, ubezpieczenie ładunku pozostawiono w gestii przewoźnika, zaś cena opisanej usługi została ustalona przez powoda z M.J. na kwotę 1 800 euro netto. W wykonaniu tej umowy zawartej z powodem, M.J. zleciła przedmiotowy transport pozwanej Spółce, wskazując, aby temperatura przewozu odbywała się zgodnie z listami przewozowymi CMR, przy ciągłej pracy agregatu chłodzącego; podkreśliła, aby temperatura przewozu została wpisana w listach przewozowych CMR przez załadowcę. Na podstawie zlecenia kierowca zobowiązany był do zmierzenia temperatury ładowanego towaru i wpisania do listu przewozowego CMR. Do przewozu, zgodnie ze zleceniem spedycyjnym, pozwany podstawił bliżej opisany samochód ciężarowy, którym kierowali K.M., A.C., a na ostatnim odcinku P.W. Umieszczony na 13 paletach towar przeznaczony dla powoda załadowano w Hiszpanii 10 maja 2016 r. z przodu naczepy, oprócz niego załadowano także 13 palet truskawek dla odbiorcy w K. Przed rozpoczęciem załadunku samochód został schłodzony do odpowiedniej temperatury, a po jego zakończeniu kierowcy ustawili temperaturę agregatu na plus 2 stopnie Celsjusza, w trybie pracy ciągłej. W trakcie transportu owoców do Polski kierowcy sprawdzali temperaturę; przy kolejnej kontroli stwierdzili temperaturę ujemną; prawidłowa temperatura utrzymywała się przez 1,5-2 dni w toku transportu trwającego 3 dni; kierowcy próbowali ustawić temperaturę na plus dwa stopnie Celsjusza. Do pierwszego

miejsca rozładunku (K.) transport dotarł 13 maja 2016 r. po godz. 19; towar w ilości 13 palet został wydany pierwszemu z odbiorców bez zastrzeżeń z jego strony. W trakcie rozładunku towaru powoda w B. w dniu 15 maja 2016 r. powód stwierdził objawy intensywnego przechłodzenia truskawek, o czym powiadomił pozwanego jako przewoźnika. Na zlecenie powoda, K.S, prowadząca działalność pod firmą F. w B., przeprowadziła 15 maja 2016 r. o godzinie 12.30 w B. w trakcie rozładunku oględziny i kontrolę 13 palet po 420 skrzynek truskawek, pobierając do szczegółowej kontroli po 5 skrzynek z każdej palety z różnych warstw palet. W trakcie tej kontroli K.S. stwierdziła, na podstawie wydruku temperatury z agregatu chłodniczego pojazdu, że w toku przewozu owoców temperatura ulegała znacznym wahaniom - od minus 2,3 stopnia Celsjusza (dalej C) do plus 17 stopni C. Po załadunku towaru, o północy 10 maja 2016 r., temperatura na czujce wynosiła plus 14-17 stopni C. W dniach 10, 11 i 12 maja 2016 r. w czasie transportu temperatura wielokrotnie spadała do minus 2-3 stopni C. K.S. stwierdziła także, że towar z 11 palet średnio w 45% miał intensywne objawy przechłodzenia, w pozostałych dwóch paletach towar w 100% przejawiał intensywne objawy przechłodzenia, co czyniło go bezwartościowym. Wskazała, że owoce nie spełniają minimalnych norm i warunków zamówienia z powodu uszkodzeń typowych dla przechłodzenia towaru w warunkach transportowych, towar ma niską wartość, wymaga sortowania, zaś truskawki bez objawów przechłodzenia mają niską trwałość, ponieważ objawy przechłodzenia są progresywne i będą się powiększać w czasie. Za przeprowadzenie kontroli jakości K.S. wystawiła fakturę VAT z 18 maja 2016 r. na kwotę 400 złotych netto (492,00 zł brutto), z terminem płatności do 1 czerwca 2016 r., którą powód zapłacił. W dniu 15 maja 2016 r. powód podjął próbę sprzedaży truskawek prosto z samochodu, ale nie ustalono, jaka ilość została sprzedana i za jaką kwotę. Pozostałe truskawki zostały wyrzucone do punktu odpadów na giełdzie w B. Koszt przyjmowania odpadów mieści się w czynszu najmu powierzchni handlowej na tej giełdzie. W dniu 16 maja 2016 r. komisarz awaryjny J.F., reprezentujący I. sp. z o.o. działającą na zlecenie ubezpieczyciela pozwanej Spółki – L. z siedzibą w W., przeprowadził oględziny i kontrolę przedmiotowych truskawek w zakresie udostępnionych mu 6 palet, stwierdzając, że uszkodzeniu wskutek znacznego wahania temperatury podczas transportu uległo 50% całości ładunku. W

wyniku kontroli agregatu chłodniczego w samochodzie ciężarowym, którym dokonano przewozu truskawek, stwierdzono, iż nie utrzymuje on zadanej temperatury, a bezpośrednią przyczyną powstania szkody w przewożonym ładunku była niesprawność agregatu chłodniczego. Sąd ustalił, że kilka miesięcy wcześniej, w styczniu 2016 r., przeprowadzono przegląd agregatu chłodniczego zainstalowanego w samochodzie wykonującego transport przedmiotowych truskawek w trakcie, którego dokonano przeglądu wydajności chłodniczej, grzewczej, odszranianie, pracę ciągłą, pracę automatyczną i ilość czynnika chłodzącego. Agregat miał ok. 15 - 18 lat, po naprawie był sprawny; w tego typu agregatach usterki zdarzają się często, ze względu na występujące zjawisko gnicia instalacji elektrycznej. W dniu 17 maja 2016 r. pozwana Spółka zleciła ogólne sprawdzenie oraz naprawę agregatu chłodniczego, w trakcie której wymieniono końcówki styków płytki regulatora, ze względu na zaśnieżone styki. Na podstawie dowodu z opinii biegłego sądowego Sąd Okręgowy ustalił, że towar w postaci truskawek, w którym odsetek przemrożonych truskawek stanowił 50% całości, a pozostała część truskawek była uszkodzoną, nie nadawał się do obrotu handlowego. W dniu 15 maja 2016 r. M.J. wystawiła fakturę VAT za usługę spedycyjną do zlecenia z 10 maja 2016 r. na kwotę 7969,50 złotych/ 9.802,49 zł brutto z terminem płatności do 24 maja 2016 r., którą powód zapłacił.

W oparciu o powyższe ustalenia faktyczne Sąd pierwszej instancji doszedł do przekonania, że powództwo zasługuje na uwzględnienie na podstawie art. 17 ust. 1 i art. 18 ust.4 w zw. z art. 17 ust. 4 litera d oraz art. 25 w zw. z art. 23 ust. 1 i 2 Konwencji o umowie międzynarodowego przewozu drogowego (CMR) sporządzonej w Genewie 19 maja 1956 r. (Dz. U. z 1962 r. Nr 49, poz. 238 z późn. zm., dalej: CMR).

Wyrokiem z 15 czerwca 2020 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił apelację pozwanej Spółki, dzieląc ustalenia faktyczne i oceny prawne Sądu pierwszej instancji.

W skardze kasacyjnej pozwana zarzuciła naruszenie art. 378 § 1 k.p.c. przez nierozpoznanie zarzutów apelacji, w tym zarzutów dotyczących ustaleń faktycznych oraz naruszenie art. 217 § 2 w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 381 i art. 382 k.p.c. przez pominięcie wniosków dowodowych zgłoszonych w apelacji przez pozwaną,

podczas gdy potrzeba powołania się na nie wynika później. W skardze zawarto także zarzuty naruszenia art. 25 ust. 1 i 2 lit. b) CMR, art. 17 ust. 1 CMR w zw. z art. 25 CMR i art. 6 k.c., art. 23 ust. 4 CMR oraz art. 18 ust. 4 w zw. z art. 17 ust. 4 lit. d CMR. Formułując te podstawy kasacyjne, pozwana Spółka wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty naruszenia przepisów postępowania nie są uzasadnione. Powinność rozpoznania sprawy w granicach apelacji oznacza między innymi nakaz wzięcia pod uwagę, rozważenia i oceny wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów i wniosków. Nierozpoznanie zarzutów apelacji stanowi naruszenie art. 378 § 1 k.p.c. (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 17 lipca 2009 r., IV CSK 110/09 i z 19 sierpnia 2010 r., IV CSK 80/10). Z przewidzianego w art. 378 § 1 k.p.c. obowiązku rozpoznania sprawy w granicach apelacji nie wynika jednak konieczność odrębnego omówienia w uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji każdego zarzutu i każdego argumentu podniesionego w apelacji. Wystarczające jest, jeśli sąd drugiej instancji odniesie się do zarzutów i wniosków apelacji w sposób wskazujący na to, że zostały one przez sąd drugiej instancji w całości rozważone przed wydaniem rozstrzygnięcia (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 11 lutego 2021 r. I CSK 709/20; wyroki Sądu Najwyższego z 4 września 2014 r., II CSK 478/13, OSNC-ZD 2015, nr 4 poz. 64 oraz z 4 września 2014 r., I PK 25/14, OSNP 2016, Nr 1, poz. 6). W świetle treści uzasadnienia Sądu drugiej instancji w tej sprawie nie ma podstaw do uwzględnienia zarzutu naruszenia art. 378 § 1 k.p.c., albowiem Sąd ten odniósł się do apelacyjnych zarzutów błędów w ustaleniach faktycznych, uznając je jednak za bezzasadne (zob. str. 9-11 uzasadnienia). Skarżąca Spółka nie wykazała także naruszenia przez Sąd Apelacyjny art. 217 § 2 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 381 i 382 k.p.c. przez nieuwzględnienie sformułowanego w apelacji pozwanej wniosku o dopuszczenie w postępowaniu apelacyjnym dowodu z dokumentu wskazującego na rok 2004 r. jako rok produkcji samochodu ciężarowego, którym wykonano przewóz. Dowód ten miałby służyć zwalczeniu przyjętego przez Sąd pierwszej instancji - w ślad za

zeznanie świadka K.M. - ustalenia, że „przedmiotowa chłodnia pamiętała czasy PRL”. Sąd drugiej instancji wyjaśnił przyczyny tej, kwestionowanej w skardze kasacyjnej, decyzji procesowej zgodnie z wykładnią art. 381 k.p.c. przyjętą w orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. str. 10 uzasadnienia). Zarzut naruszenia art. 381 k.p.c. nie zasługuje zatem na uwzględnienie, podobnie jak zarzut naruszenia art. 382 k.p.c. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że chociaż art. 382 k.p.c. ma charakter ogólnej dyrektywy określającej istotę postępowania apelacyjnego jako kontynuację merytorycznego rozpoznania sprawy, to jednak może stanowić usprawiedliwioną podstawę skargi kasacyjnej, jeżeli skarżący wykaże, że sąd drugiej instancji bezpodstawnie pominął część zebranego w sprawie materiału oraz że uchybienie to mogło mieć wpływ na wynik sprawy, której to powinności skarżąca nie podołała (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 6 stycznia 1999 r., II CKN 100/98, OSNC 1999, Nr 9, poz. 146 i z 7 lipca 1999 r., I CKN 504/99, OSNC 2000, Nr 1, poz. 17, a także wyroki Sądu Najwyższego z 22 lutego 2007 r., III CSK 337/06; z 9 czerwca 2005 r., III CK 674/04 oraz z 12 czerwca 2013 r., II CSK 634/12).

Przechodząc do rozważenia materialnoprawnych zarzutów kasacyjnych należy w pierwszym rzędzie przypomnieć, że stanowiąca podstawę prawną zaskarżonego wyroku Konwencja CMR zawiera normy szczególne, wyłączające co do objętych nią kwestii stosowanie norm prawa wewnętrznego oraz umów międzynarodowych. Regulacja ma charakter bezwzględny, a zakres jej obowiązywania dotyczy wszystkich sporów, które wynikają z przewozów podlegających Konwencji. Przyjmuje się, że przepisy Konwencji CMR podlegają wykładni autonomicznej, która ma zagwarantować realizację celu polegającego na ujednoliconym rozumieniu przyjętych w niej rozwiązań. Odpowiedzialność odszkodowawcza przewoźnika w zasadzie ma charakter wyłączny, jedynie w nielicznych wypadkach dotyczących odpowiedzialności za nienależyte wykonanie niewskazanych w niej obowiązków kontraktowych, mają subsydiarne zastosowanie przepisy krajowego porządku prawnego (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 3 września 2003 r., II CKN 415/01, OSNC 2004, Nr 10, poz. 163; z 7 marca 2017 r., II CSK 242/16 oraz z 26 listopada 2019 r., IV CSK 415/18).

Przedmiotem sporu w tej sprawie były zasadniczo dwie kwestie, po pierwsze czy pozwana Spółka ponosi co do zasady odpowiedzialność za szkodę polegającą na

przechłodzeniu truskawek w czasie wykonanego przez nią przewozu międzynarodowego oraz czy Sądy *meriti* prawidłowo i zgodnie z unormowaniami CMR ustaliły zakres szkody i rozmiar należnego powodowi z tego tytułu odszkodowania.

Co do pierwszego z podniesionych zagadnień, skarżąca zarzuciła naruszenie art. 18 ust. 4 w zw. z art. 17 ust. 4 lit. d CMR przez jego błędną wykładnię i niezastosowanie w sprawie w sytuacji, gdy, w jej ocenie, spełnione zostały przesłanki ich zastosowania. Stosownie do art. 17 ust. 1 CMR, przewoźnik odpowiada za całkowite lub częściowe zaginięcie towaru lub za jego uszkodzenie, które nastąpi w czasie między przyjęciem towaru a jego wydaniem, jak również za opóźnienie dostawy. Art. 17 ust. 4 litera d CMR przewiduje, że, uwzględniając postanowienia artykułu 18 ustępy 2 do 5 CMR, przewoźnik jest zwolniony od swej odpowiedzialności, jeżeli zaginięcie lub uszkodzenie towaru powstało ze szczególnego niebezpieczeństwa wynikającego z jednej lub kilku następujących przyczyn: (...) d) naturalne właściwości niektórych towarów, mogące powodować całkowite lub częściowe ich zaginięcie albo uszkodzenie, w szczególności przez połamanie, rdzę, samoistne wewnętrzne zepsucie, wyschnięcie, wyciek, normalny ubytek lub działanie robactwa i gryzoni. Art. 18 ust. 4 CMR, do którego odsyła przytoczona regulacja, stanowi, że jeżeli przewóz wykonywany jest przy pomocy pojazdu, urządzonego specjalnie dla ochrony towarów przed wpływem ciepła, zimna, zmian temperatury lub wilgotności powietrza, przewoźnik może powoływać się na dobrodziejstwa artykułu 17 ustęp 4 litera d CMR jedynie wówczas, gdy udowodni, że przedsięwziął wszelkie obowiązujące go w danych okolicznościach środki co do wyboru, utrzymania i użycia tych urządzeń oraz że zastosował się do specjalnych instrukcji, które zostały mu udzielone. W świetle przytoczonych unormowań, przesłankami odpowiedzialności przewoźnika są: szkoda (całkowita lub częściowa utrata przesyłki albo jej uszkodzenie), powstanie szkody w czasie między przyjęciem towaru do przewozu a jego wydaniem (tzw. związek czasowy z przewozem), związek przyczynowy pomiędzy okolicznością zaistniałą w czasie przewozu, z którą konwencja wiąże obowiązek odszkodowawczy przewoźnika (tzn. nie mieszczącą się w zakresie przyczyn zwalniających) a szkodą oraz winą przewoźnika.

Odnosząc przytoczone w skardze kasacyjnej regulacje CMR do wiążących Sąd Najwyższy ustaleń faktycznych (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), Sąd drugiej instancji przekonująco wskazał i tę ocenę Sąd Najwyższy podziela, że samo tylko poddanie chłodni (nawet jeśli wyprodukowanej później niż to przyjął Sąd, a nie „pamiętajęcej czasy PRL”) przeglądowi w warsztacie na kilka miesięcy przed wykonaniem przedmiotowej usługi przewozu, nie oznacza, że przewoźnik przedsięwziął wszelkie obowiązujące go w danych okolicznościach środki co do wyboru, utrzymania i użycia tych urządzeń (*verba legis*), tak aby chłodnia utrzymywała stałą i wpisaną do listu przewozowego temperaturę zapewniającą właściwe warunki kilkudniowego przewozu owoców miękkich, jakie stanowią truskawki. Szkoda ewidentnie wynikała z awarii tego mechanizmu, usuniętej dopiero po zakończeniu przewozu. Sąd Apelacyjny trafnie zatem przyjął w ustalonym stanie faktycznym, że pozwana Spółka jako przewoźnik ponosi co do zasady odpowiedzialność za powstałą szkodę; nie doszło zatem do naruszenia art. 18 ust. 4 w zw. z art. 17 ust. 4 lit. d CMR w sposób wskazany przez skarżącą.

W zakresie drugiej ze spornych kwestii pozwana Spółka zarzuciła naruszenie art. 23 ust. 4 CMR przez jego zastosowanie w sprawie, stanowiące konsekwencję uchybienia art. 25 ust. 1 i 2 lit. b) CMR przez przyjęcie szkody całkowitej mimo ustalenia, że część przewożonego towaru została sprzedana przez powoda z samochodu na giełdzie w B. oraz konsekwencję naruszenia art. 17 ust. 1 CMR w zw. z art. 25 CMR i art. 6 k.c. przez przyjęcie nieprawidłowego rozkładu ciężaru dowodu i uznanie, że ciężar dowodu, jaka część towaru została sprzedana przez powoda obciążał pozwaną, a nie powoda, na którym spoczywał ciężar wykazania szkody i jej wysokości.

Stosownie do art. 23 ust. 1 CMR, jeśli na podstawie postanowień niniejszej Konwencji przewoźnik obowiązany jest zapłacić odszkodowanie za całkowite lub częściowe zaginięcie towaru, odszkodowanie to oblicza się według wartości towaru w miejscu i w okresie przyjęcia go do przewozu. Zgodnie z art. 23 ust. 4 CMR, oprócz tego zwraca się przewoźne, cło i inne wydatki poniesione w związku z przewozem towaru, w całości w razie całkowitego zaginięcia i proporcjonalnie w razie częściowego zaginięcia; inne odszkodowania nie należą się. Art. 25 ust. 1 CMR przewiduje, że w razie uszkodzenia przesyłki przewoźnik płaci kwotę, o którą

obniżyła się wartość towaru, obliczoną według wartości towaru ustalonej zgodnie z artykułem 23, ustępy 1, 2 i 4. Odszkodowanie nie może jednak przewyższać: a) jeżeli cała przesyłka doznała obniżenia wartości przez uszkodzenie - kwoty, którą należałoby zapłacić w razie zaginięcia całej przesyłki; b) jeżeli tylko część przesyłki doznała obniżenia wartości przez uszkodzenie - kwoty, którą należałoby zapłacić w razie zaginięcia części, która doznała obniżenia wartości.

Wbrew zarzutom skargi kasacyjnej pozwanej Spółki, powód sprostował nałożonemu na niego obowiązki udowodnienia faktu powstania szkody i jej rozmiaru, nie doszło zatem do uchybienia art. 6 k.c. Zakres szkody w wysokości pełnej wartości przesyłki oraz kwota przysługującego powodowi odszkodowania odpowiadają ustaleniom faktycznym poczynionym w tej sprawie przez Sąd Apelacyjny w oparciu o ocenę zebranego w sprawie materiału sprawy, a także przytoczonym w skardze kasacyjnej, prawidłowo zinterpretowanym i zastosowanym przepisom CMR. Postulowane przez skarżącą pomniejszenie należnego powodowi odszkodowania o ewentualną korzyść powoda wynikającą z twierdzonej przez pozwaną sprzedaży części towaru na giełdzie w B. w dniu 15 maja 2016 r., mogłoby nastąpić w wypadku podniesienia i wykazania przez pozwaną Spółkę, w drodze sformułowania właściwych wniosków dowodowych, zarzutu *compensationis lucri cum damno*, czego pozwana Spółka skutecznie nie uczyniła w postępowaniu przed sądami powszechnymi, na co trafnie zwrócił uwagę Sąd Apelacyjny (zob. str.12 uzasadnienia zaskarżonego wyroku). W opracowaniach komentatorskich do Konwencji CMR podnosi się, że dowód na okoliczność szkody spoczywa na osobie uprawnionej do dochodzenia odszkodowania (w tej sprawie na powodzie). Osoba uprawniona nie ma jednakże obowiązku udowodnić, że uszkodzona przesyłka została sprzedana za niższą kwotę, Istotne jest, że uszkodzona przesyłka ma niższą wartość rynkową niż nieuszkodzona i ta okoliczność powinna być wykazana przez osobę uprawnioną, do czego w tej sprawie doszło.

W świetle przedstawionych rozważań, skarga kasacyjna pozwanej Spółki podlegała oddaleniu jako bezzasadna (art. 398¹⁴ k.p.c.). Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego na rzecz powoda, który wniósł odpowiedź na skargę, znajduje podstawę w art. 98 § 1 i § 1¹ k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c., a także § 2 pkt 6 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości

z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (jedn. tekst: Dz. U. z 2023 r. poz. 1964).

Władysław Pawlak

Dariusz Dończyk

Agnieszka Piotrowska

(M.M.)

[ms]